

Analysis of the Victimization of violent Crimes in the Light of the Theory of Lifestyle in Virtual Space

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

Faezeh Sadat Vaezifar¹

Mohsen Shekarchizadeh^{2*}

Raziyeh Ghasemi Kahrizsangi³

How to cite this article

Faezeh Sadat Vaezifar, Mohsen Shekarchizadeh, Raziyeh Ghasemi Kahrizsangi, Analysis of the Victimization of violent Crimes in the Light of the Theory of Lifestyle in Virtual Space, *Journal of Islamic Life Style Centeredon Health*, 2023:6(4): 746-756.

1. PhD student, Department of Criminal Law and Criminology, Najaf Abad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Law, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran (Corresponding Author).
3. Assistant Professor, Department of Law, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: mohsen.shekarchi@gmail.com

Article History

Received: 2022/12/01

Accepted: 2023/02/09

ABSTRACT

Today, new developments in the field of criminology studies have caused the attention of social science and criminology researchers to be directed to the other side of the criminal act, i.e. the victims of crimes. Based on victim-centered approaches, the lifestyle of these people, which includes the conditions governing the development of crime and the occurrence of victimization, is examined and investigated so that steps can be taken to prevent crime and reduce its consequences. But apart from the real space of the society, today there is also a virtual space at the disposal of colleagues, and life in this space can be greatly affected by people's lifestyles; Also, researchers call the virtual space a space represented by reality, which, despite all its limitations, sets an example in the field of lifestyle and is one of the most important tools in the promotion of lifestyle. Lifestyle, as the most tangible level of life and culture, is affected by the speed of social changes and the extent of competition due to diverse spaces, it changes and is affected quickly, and it also affects this space. The challenges facing these spaces and their effects on people's lifestyles require deep and scientific studies, and in this research, the researcher has taken a small step in this field. The current research was of a library type and the results of the study show that factors such as carelessness, type of daily activities, lifestyle such as behavior and clothing, as well as violence in private and public spheres, family disorder and weakness in socialization, inefficiency or lack of laws protective and social, lack of training in self-defense methods, cluttered urban space and virtual spaces, moving to and from crime-prone and secret places, the existence of social and economic disorders such as unemployment and poverty, in addition to physiological and biological characteristics, In addition, ignorance and ignorance of virtual spaces, lack of tangible control, limitless freedom of virtual spaces and easy communication with different people have been introduced as the most important reasons for victimization.

Keywords: Lifestyle, Victimization, Violent Crimes, Cyber Space

تحلیل بزه دیدگی جرایم خشن در پرتو نظریه سبک

زندگی در فضای مجازی

کلمات کلیدی: سبک زندگی، بزه دیدگی، جرایم خشن، فضای مجازی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۲۰

* نویسنده مسئول: mohsen.shekarchi@gmail.com

فائزه سادات واعظی فرا^۱

دانشجوی دکتری، گروه حقوق کیفری و جرم شناسی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران.

محسن شکرچی زاده^{۲*}

استادیار، گروه حقوق، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران (نویسنده مسئول).

راضیه قاسمی کهریزسنگی^۳

استادیار، گروه حقوق، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران.

مقدمه

نگاهی به آمار مراجعه کنندگان شبکه‌های اجتماعی اینترنتی بیانگر آن است که روز به روز، تعداد مراجعه کنندگان به این شبکه‌ها در حال افزایش است (۱). بنابراین سبک زندگی از جمله مسائلی است که در سال‌های اخیر در سطوح ملی و بین‌المللی توجه ویژه‌ای را به خود جلب کرده است. افزایش روز افزون بزهکاری در فضای مجازی با توجه به اثرات منفی که بر روی فرهنگ اجتماعی دارد، مورد توجه بخش زیادی از جامعه شناسان، جرم‌شناسان و حقوقدانان و بسیاری از متخصصان و آسیب شناسان سایر حوزه‌ها بوده و برای پیشگیری و کاهش آن نیاز به برنامه ریزی همه جانبه می باشد و تنها با برخورد های امنیتی این پدیده قابل کنترل نمی‌باشد. در این بین جرایم اخلاقی از جمله جرایمی که در این فضا به وقوع می پیوندد و تمام ابعاد و شئون اجتماعی را تحت تاثیر قرار می‌دهد و مصادیق مختلفی را در بر می‌گیرد. در این راستا عواملی وجود دارد که می‌تواند بر این دسته از جرایم تاثیراتی داشته باشد از جمله این عوامل، عوامل محیطی است. جدای از این موضوع، پیشرفت تکنولوژی و فناوری های نوین سبب شده است که نحوه وقوع جرایم اخلاقی با تغییر ساختار تا حدی تغییر شکل داده و وقوع آن شکل متفاوتی به خود بگیرد (۲).

از این رو؛ توجه به رابطه عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان امری ضروری می‌نماید. جرائم خشن؛ جرم را دسته‌ای از رفتارها و واکنش‌هایی تعریف میکند که از حد تحمل گروهی اجتماعی فراتر میرود. به عبارت دیگر، جرم مجموعه واکنش‌هایی است که به منافع جامعه لطمه وارد می‌آورد؛ به گونه‌ای که دولت تصمیم می‌گیرد، نقشی مستقیم در تشخیص و برخورد با آن اتخاذ کند. وی عوامل ایجاد جرم را شامل عوامل داخلی از جمله عوامل فردی (جنس، سن، وضعیت فیزیکی و ژنتیکی) و عوامل روانی (حساسیت، ترس، کم‌هوشی، پرخاشگری، حقارت و مشکلات روانی) و عوامل خارجی از جمله عوامل محیطی (اوضاع جغرافیایی، آب و هوا، رطوبت و ارتفاع) و عوامل اجتماعی (فقر، ثروت، خانواده، فرهنگ، بیکاری، رسانه‌ها، مهاجرت، جمعیت و اشتغال) میدانند. همچنین، وی انواع جرم را به جرم جانی یا خشونت‌زا مثل قتل، جرم مالی مثل سرقت، جرم بدون قربانی مثل ولگردی، جرم دولتی مثل اختلاس و جرم سازمانیافته مثل قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه، حمله مسلحانه به بانک‌ها و خرید و فروش رادیواکتیو می‌داند. تعریف مشخصی تحت عنوان جرایم خشن در قانون مجازات اسلامی نداریم و این شاید یکی از ایرادات قانونگذار باشد، ولی آن چیزی که در رویه مطرح است، جرائمی را خشن می‌گویند که به نوعی به عنف بودن و اجبار بودن

چکیده

امروزه تحولات نوین در حوزه مطالعات جرم شناسی سبب شده است که توجه محققین علوم اجتماعی و جرم شناسی به آن سوی عمل مجرمانه، یعنی قربانیان جرایم یا بزه دیدگان معطوف شود. بر اساس رویکردهای قربانی محور، سبک زندگی این افراد که شامل شرایط حاکم بر تکوین جرم و وقوع بزه دیدگی مورد بررسی و کنکاش قرار می‌گیرد تا بتوان جهت پیشگیری از جرم و کاهش تبعات آن گام برداشت. اما جدای از فضای حقیقی جامعه امروزه فضایی مجازی نیز در اختیار همکاران قرار دارد که زندگی در این فضا نیز می‌تواند تا حد زیادی متاثر از سبک زندگی افراد باشد؛ همچنین محققین، فضای مجازی را فضایی بازنمایی شده از واقعیت می‌خوانند که با وجود تمامی محدودیت هایش در حوزه سبک زندگی الگوسازی می‌کند و یکی از مهمترین ابزارها در تبلیغ سبک زندگی است. سبک زندگی به عنوان ملموس ترین سطح از زندگی و فرهنگ، متأثر از سرعت تحولات اجتماعی و گستره رقابت به واسطه فضاهای متنوع، به سرعت تغییر می‌کند و تاثیر می‌پذیرد و همچنین بر این فضا تاثیر هم می‌گذارد. چالش های فراروی این فضاها و تاثیراتشان بر سبک زندگی افراد نیازمند مطالعات عمیق و علمی است که در این پژوهش محقق نیز در حد توانش گام کوچکی در این زمینه برداشته است. تحقیق حاضر از نوع کتابخانه ای بوده است و نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عواملی نظیر بی احتیاطی، نوع فعالیت های روزمره، سبک زندگی مثل نوع رفتار و پوشش، همچنین خشونت درحوزه خصوصی و عمومی، نابسامانی خانوادگی و ضعف در جامعه پذیری، ناکارآمدی یا نبود قوانین حمایتی و اجتماعی، عدم آموزش روش های دفاع از خود، درهم ریختگی فضای شهری و فضاهای مجازی، آمد و شد در مکان های جرم خیز و مخفی، وجود نابسامانی های اجتماعی و اقتصادی نظیر بیکاری و فقر را در کنار ویژگی های فیزیولوژیک و زیستی، به علاوه بی اطلاعی و ناآگاهی از فضاهای مجازی، عدم کنترل محسوس، آزادی بی حد و حصر فضاهای مجازی و ارتباطات آسان با افراد مختلف، از جمله مهم ترین دلایل بزه دیدگی معرفی کرده اند.

و تبهکاری و ... ظاهر می‌گردد. هیرشی گسسته شدن پیوند میان فرد و جامعه را عامل بزهکاری و نابهنجاری می‌داند. در خصوص ارتباط سبک زندگی خانواده‌ها با بزه می‌توان به برجسته‌ترین نظریه یعنی کنترل اجتماعی اشاره نمود. بر اساس این نظریه پیوند میان آحاد مختلف جامعه و گرایش آن‌ها در تعامل با یکدیگر عامل اصلی در کنترل رفتار فرد به شمار می‌رود به صورتی که ضعیف بودن یا مستحکم بودن آن در افزایش یا کاهش بزهکاری و بزه دیدگی رابطه مستقیمی دارد(۵).

تئوری‌های مرتبط با سبک و شیوه زندگی یکی از تئوری‌های مهم در تحلیل فرآیند بزه‌دیدگی نظریه شیوه زندگی است که توسط و لارنس کوهن و مارکوس فیلسون با الهام از دیدگاه‌های مطروحه در نظریه انتخاب خردگرا که با نام عمل خردگر نیز مشهور است.

و چهارچوبی برای فهم و اغلب تقلید و مدل‌سازی رفتارهای اجتماعی و اقتصادی است، مطرح نمودند توسعه یافت. در این نظریه، بزه‌دیدگی متناسب با شیوه و سبک زندگی افراد و عملکرد آنان متغیر است. نوع زندگی افراد نقش کلیدی در آسیب‌پذیری آنها دارد. چرا که هرچه اشخاص شیوه زندگی بازتری داشته باشند احتمال بزه‌دیدگی‌شان بیشتر میشود. اعتقاد بر اینست که گاهی افراد با انتخاب فعالیت‌هایی در زمان و مکان خاص و خطرناک و یا رفت‌وآمد با اشخاص بزهکار و در محیط‌های مجرمانه شانس بزه‌دیدگی خود افزایش میدهند.

از دیدگاه این تئوری اشخاص سبک زندگی خود را از انتظارات و قیده‌های ساختاری جامعه اقتباس می‌کنند و اشخاص سعی می‌کنند که رفتارهای خود را با آن‌ها تطبیق دهند. بنابراین تفاوت در انتظارات شکل گرفته در افراد باعث پیدایش سبک‌های مختلفی در افراد می‌شود. بر اساس این تئوری سبک زندگی و چگونگی معاشرت اشخاص در جامعه سبب بزه‌دیدگی افراد می‌شود و همین عوامل باعث تسهیل در دسترسی و ارتکاب جرم علیه آنان می‌شود. اعمال و رفتارهایی که ممکن است جرم تلقی نشوند اما به نوعی با هنجارهای مورد قبول جامعه در تعارض هستند برای مثال می‌توان از سبک زندگی بدور از ایمان و اعتقادات مذهبی اشاره نمود که اساساً در روابط زناشویی و تربیت فرزندان عاملی برای خشونت در خانواده محسوب می‌شود، که از طرف دیگر منجر به بزه‌دیدگی خود اعضای خانواده از طرف فرد پرخاشگر می‌شود. ساکر و همکاران در پژوهشی که ۱۶۵ نوجوان مجرم را از طریق مصاحبه مورد مطالعه قرار داده‌اند، دریافته‌اند که اغلب نوجوانان بزهکار دارای خانواده‌های پرجمعیت، نابامان، مهاجر و به لحاظ اقتصادی و آموزشی در سطح پایینی هستند و کنترل و نظارت کافی در خانواده آنان وجود ندارد. نظریه شیوه زندگی بواسطه عواملی تحت تأثیر قرار می‌گیرد. یکی از این فاکتورها نقشی است که افراد در جامعه ایفا می‌کنند و این نقش، بعضاً کمابیش آنها را بسوی بزه‌دیدگی می‌کشاند. برای مثال جوانان بیشتر در معرض خطر بزه‌دیدگی قرار دارند. زیرا نقش‌های اجتماعی آنها سبب می‌شود بیشتر در محیط‌های مجرمانه و خطرناک و یا در زمان‌های خطرناک رفت و آمد کنند. عامل دیگر تصمیمات افراد در مورد محدوده رفتارهایشان است.

همراه است و امنیت جامعه را از بین میبرد. در واقع، میتوان گفت آن دسته از جرائمی هستند که معمولاً در مقابل سایر جرائم از فراوانی زیادی برخوردار نیستند، اما به لحاظ ماهیتی، ترسناک تلقی میشود و توجه رسانه‌ها و افکار عمومی را به خود جلب میکند. این جرائم عموماً آثار و تبعات روانی در سطح جامعه به همراه دارد و آثار زیانبار آن به شدت در جامعه ماندگار میشود. مصادیقی هم که برای این موارد مطرح است شامل مواردی مانند سرقت مسلحانه، قتل، تجاوز به عنف و آدمربایی است(۳).

خشونت در بردارنده مجموعه عامل جرم و قربانی است، بنابراین ممکن است به عنوان یک پاسخ جسمانی به شخص دیگری تعریف شود. در یک تقسیم‌بندی میتوان خشونت را به انواع زیرتقسیم‌بندی کرد: خشونت جسمانی: شامل صدمه وارد کردن به فرد از طریق ضربه زدن، بریدن، لگزدن، سیلی زدن و موارد مشابه است. این صدمات میتواند در نتیجه استفاده از اشیایی نظیر کمر بند، ترکه چوب و چماق به وجود آید. خشونت عاطفی: خشونت عاطفی یا بدرفتاری روانی به عنوان لفظی که در آن یک فرد بزرگسال به خودپنداره شایستگی‌های اجتماعی کودک حمله میکند، تعریف شده است که در الفاظی مانند اهانت، تهدید یا تحقیر کردن به کار برده میشود. خشونت جنسی: عبارت از اینکه بزرگسالان یا بچه‌های بزرگتر، از یک کودک برای ارضای جنسی استفاده کنند که ممکن است همراه با تماس یا بدون تماس باشد(۴). اشکال تماس شامل لمس کردن جنسی یک کودک یا تقاضا کردن از کودک که یک بزرگسال را به طریق جنسی لمس کند. اشکال غیرتماسی نیز شامل در معرض نمایش قرار دادن آلات جنسی در مقابل کودک یا عکس‌های مستهجن از کودکان گرفتن و غیره است(۵).

در بررسی مبانی نظری خشونت، نظریه یادگیری اجتماعی مطرح میشود. براساس این دیدگاه، رفتارهای افراد در اثر همنشینی با افراد جامعه آموخته میشود. این دیدگاه به نقش خانواده و همسالان در ارتکاب خشونت اشاره دارد. باندورا مدعی است که غالب رفتارهای انسان از طریق مشاهده و در خلال فرآیند الگوسازی فراگرفته میشوند. برگس و اکرس نیز یادگیری رفتار کجروانه را عمدتاً از طریق فرآیندهای تقویت و سازوکارهای اساسی آن یعنی تشویق و تنبیه مورد توجه قرار میدهند و معتقدند ادامه یا توقف هر نوع رفتاری، بستگی به تشویق یا مجازات دارد؛ یعنی تشویق موجب ادامه رفتارهای انحرافی همچون سایر رفتارهای اجتماعی در اثر آمیزش با دیگران آموخته میشود هیرشی در نظریه کنترل اجتماعی معتقد است که بزهکاری زمانی اتفاق می‌افتد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف شود یا به کلی از بین برود(۶).

تأثیر سبک زندگی بر بزهکاری و بزه‌دیدگی

در خصوص تبیین مسئله جرم و بررسی عوامل اجتماعی مؤثر در بزهکاری نظریه‌های متعددی از سوی جامعه‌شناسان ارائه شده است. دورکیم درباره رابطه میان انسان، نیازها و آرزوهای پرداخته و نابهنجاری را حاصل از بین رفتن کنترل آرزوهای بی حد و حصر انسان می‌داند که در جریان‌های اقدامات اجتماعی منفی نظیر جرم

مجازی دشوار است. باوجود تمهیدات گوناگون و ظرفیت‌سازی گسترده‌ای که به منظور رشد، بالندگی و سیطره فرهنگ ایرانی اسلامی در محیط مجازی، اندیشیده شده است متأسفانه در حال حاضر فضای مجازی از آسیب‌های فراوانی در حوزه اخلاق، فرهنگ، مذهب و ادب فردی و اجتماعی رنج میبرد به گونه‌ای که پیوسته امنیت روانی والدین و اولیای امور جامعه را نسبت به ورود و استفاده کاربران جوان آسیب پذیر و متزلزل کرده است (۸).

تأثیر دیگر فضای مجازی بر سبک زندگی‌ها ناشی از ماهیت خاص آن است (۹). فضای مجازی اگرچه به لحاظ مفهومی، مستقل از انسان است و از ویژگی‌های درون زاد یا فطری انسان تلقی نمی‌شود اما از زمانی که در زندگی انسان حضور پیدا کرده است، با سرعت زیاد و در گستره‌های وسیع خودنمایی کرده و جوامع، نهادهای اجتماعی، آموزشی، فرهنگی، مالی، سیاسی، ارتباطات اداری و حتی مناسبات بین المللی و ... را به گونه‌ای مقهور خود ساخته و رویگردانی افراد و نهادها از این فضا موجب انزوا و تحمیل هزینه‌های زیاد بر آنها خواهد شد (۱۰).

متأسفانه امروزه فضای مجازی به یک تهدید تبدیل شده و اگر نسبت به کنترل آن اقدامات اساسی صورت نگیرد امنیت اخلاقی جامعه را دچار مشکل می‌کند. امروزه یکی از دغدغه‌ها و دل‌نگرانیهای اساسی در حوزه فرهنگ، همین وضعیت حاکم بر فضای مجازی از حیث کاستی اخلاق و برخاسته از قالب ادب است و این وضعیتی است که اساساً و ساختار هنجارگرای فضای مجازی است (۱۱).

شاید بتوان گفت مهمترین عنصری که به این امر دامن میزند حاشیه امنی است که از قبال ناشنان ماندن هویت کاربران به وجود آمده است. از این رو، چنانچه بدون ایجاد حساسیت‌های سیاسی و فرهنگی، بتوان فعالیت‌ها در فضای مجازی را همانند آنچه در برخی شبکه‌های اجتماعی فضای مجازی شاهد هستیم، شناسنامه دار کرد تا حد زیادی با آسیب‌های اخلاقی و سوء استفاده‌های انحرافی مقابله شده است. از آنجا که وجه غالب خصیصه فضای مجازی، ابزاری بودن آن است، به طور قطع میتوان با تمهیدات گسترده و سیاست‌گذاری‌های بایسته چه در حوزه مدیریت و برنامه ریزی و چه در سطح اجرایی و کاربردی، تهدیدات ناشی از کاربست فضای مجازی را به فرصتی جهت رشد، شکوفایی، بالندگی و ارتقای جوانان مسلمان ایرانی مبدل کرد (۱۲). فضای مجازی یک قالب ارائه محتوا است و با توجه به گستردگی این فضا و استفاده آسان آن الزم است بعد از اینکه کارشناسان و اهل ایده و اندیشه الگوهایی را در رابطه با سبک زندگی اسلامی طراحی کردند از فضای مجازی به عنوان یک فضای ارائه کننده که کمترین زمان ممکن به تمامی کشور و حتی دنیا این آموزش‌ها را ارائه کند استفاده کرد (۱۳).

در خصوص اهمیت فضای مجازی برای نشر سبک زندگی اسلامی می‌توان گفت: در حال حاضر تنها در داخل کشور بلکه در تمام دنیا سایت‌هایی را نیاز داریم که بتوانیم آموزش‌های زندگی اسلامی و معارف اسلامی را به زبان‌های گوناگون ترویج دهیم. الزم است اینترنت را به عنوان یکی از فضاهای اصلی در آموزش معارف اسلامی و سبک زندگی ارائه کنیم چرا که همانکون برد فضای مجازی بسیار بیشتر از کتاب و دیگر رسانه‌ها است و باید به این

افراد با انتخاب فعالیت‌هایی در زمان‌ها و مکان‌هایی خاص و خطرناک، احتمال بزه دیدگی خود را افزایش می‌دهند. موقعیت فرد در ساختار اجتماع نیز می‌تواند در احتمال بزه‌دیدگی مؤثر باشد چرا که اغلب هرچه افراد دارای موقعیت اجتماعی بالاتری باشند به دلیل فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند و محیط‌هایی که به آن رفت و آمد می‌کنند خطر بزه دیدگیشان پایین می‌آید. هرچه افراد با اشخاص بزهکار و یا محیط‌هایی مجرمانه و خطرناک و یا زمان‌های خطرناک بیشتر رفت و آمد کنند شانس بزه دیدگی خود را افزایش می‌دهند. موقعیت‌های احتمالی بوجود آمده بین بزهکار و بزه دیده بالقوه با توجه به سبک زندگی آنها تغییر می‌کند. بنابراین با توجه به تصمیماتی که افراد برای برگزیدن انواع شیوه‌های زندگی اتخاذ می‌کنند احتمال بزه دیدگی نسبتاً قابل پیش‌بینی است و می‌توان گفت علل بزه دیدگی برخی افراد انتخاب نوع سبک زندگی آنان است که خطر بزه دیدگی را کم یا زیاد می‌کند.

زمینه‌های بزه دیدگی در فضای مجازی

اینکه بزهکاران فضای سایبر از قابلیت‌ها و به تعبیری ضعف‌های فضای سایبر خصوصاً آن صحبت شده است؛ حال آنکه در خصوص این به اصطلاح کاستی‌های فضای سایبر که منجر به شکل‌گیری بزه دیدگی سایبری می‌شود، مطلب خاصی عنوان نشده است (۷). این نقصان چه در حقوق داخلی ما و چه در منابع خارجی کاملاً مشهود است؛ به نحوی که در تبیین عوامل مؤثر در شکل‌گیری زمینه‌های بزه دیدگی سایبری، هنوز اندیشه‌های متقنی ارائه نشده است؛ با این حالی شاید بتوان به طور کلی زمینه‌های این نوع از بزه دیدگی را در دو دسته ذیل تقسیم بندی نمود:

الف) نقش بزه دیده و رفتارهای وی در بزه دیدگی سایبری

ب) نقش محیط سایبر در تحقق بزه دیدگی

بزه دیدگی با توجه به شیوه و سبک زندگی در فضای مجازی از مباحثی که همیشه جزء دغدغه‌های اصلی جامعه ما بوده، تأثیر فضای سایبری و مجازی بر زندگی ایرانی اسلامی است. با وجود آنکه در حوزه فضای مجازی مطالعات کمی صورت نگرفته است، اما همیشه شاهد تأثیرگذاری آن بر شیوه زندگی افراد بوده ایم. رسانه‌های اجتماعی به دلیل فضای تعاملی و محاوره‌های آن، تأثیر بسیاری بر اعضای این شبکه اجتماعی می‌گذارد. امروزه با توجه به شرایط اخلاقی حاکم بر فضای مجازی، این فضا یکی از اساسی‌ترین دل‌نگرانی‌های حوزه فرهنگ است. البته با اعتماد و اطمینان از منش اخلاقی و فرهنگ مداری جوانان کاربر به انضمام آموزش و تربیت ایشان پیرامون چگونگی تعامل و برخورد با معضالت و دشواری‌های فضای مجازی و شناخت انحرافات و تهدیدهای این عرصه، می‌توان اقداماتی را در راستای ایجاد تغییرات میان مدت در قلمروی فضای مجازی صورت داد. فضای مجازی را با توجه به قابلیت‌ها و ظرفیت‌های ویژه آن دارای ماهیت دوگانه‌ای دانست که اگرچه در بادی امر، همچون ظرفی برای تبلور اندیشه و عمل کاربران صرفاً مینماید اما مختصات و ویژگی‌های منحصر به فرد آن را که متمایزکننده آن از هر محیط و فضای دیگری است، نمیتوان نادیده انگاشت. به دلیل وجود همین ماهیت دوگانه، حذر از آسیب‌ها و آفت‌های فضای

مهمترین مرحله جامعه پذیری فرد می‌داند. از نظر پارسونز خانواده موسسه اجتماعی کردن نوجوانان به حد کمال است. آبراهام کاردینر معتقد است خانواده در تکامل شخصیت اساسی افراد بسیار موثر است. از هم گسیختگی خانواده در رشد فرزندان و رفتار آنان تاثیر دارد که ممکن است بر اثر مرگ پدر و مادر یا جدایی و طلاق صورت گیرد. وقتی کشمکش خانوادگی سبب جدایی پدر و مادر از یکدیگر می‌شود فرزند احسان اعتماد و وفا داری به خانواده را از دست می‌دهد تعارض در خانواده چه میان فرزندان و والدین و چه بین خود والدین باشد از جمله عوامل جرم زاست (۱۶).

چالش‌های مرتبط با رسیدگی به جرایم فضای مجازی یکی از چالش‌های اصلی که دستگاه قضایی در برخورد با جرایم سایبری با آن مواجه است رسیدگی شکلی و ماهوی به اینگونه جرایم است این مشکل را میتوان ناشی از دو چیز دانست. اولین دلیل را میتوان در حوزه سیاست جنایی تقنینی جست و جو کرد مقنن به عنوان متولی اصلی سیاست جنایی تقنینی کشور آن طور درخور و شایسته است جرایم فضای مجازی و ویژگی‌های خاص آن را مورد امعان نظر قرار نداده و یک سری قوانین کلی را به منظور مقابله با آن وضع کرده است؛ حال آنکه هر یک از مصادیقی که در مواد قانونی مرتبط با جرایم سایبری و رایانه ای ذکر میشوند خود در عالم حقوق، کیفری دارای ویژگی‌ها و فنون و تکنیک‌های ارتكابی مجزایی هستند؛ بنابراین قوانین متناسب به خود را مطالبه می‌کنند. همچنین یکی از وظایف قانون گذاران کشور، وضع قوانینی می‌باشد که تامین کننده نظم و امنیت در جامعه باشند. با پیشرفت فناوری-های نوین و توسعه بستر شبکه اینترنت، امنیت در فضای سایبری اهمیت مضاعفی پیدا کرده و قوانین حوزه فضای مجازی باید آنقدر صریح و دقیق باشند تا بتوانند امنیت را در تمامی ابعاد اقتصادی اجتماعی فرهنگی و حتی اخلاقی برای کاربران تامین کنند دومین دلیلی که گاهی فرآیند رسیدگی به جرایم فضای مجازی را دچار اشکال میکند ضعف سیاست جنایی قضایی است؛ بدین توضیح که مقامات قضایی در خصوص جرایم نوین و کیفیت ساختاری و ارتكابی آنان اطلاعات و تخصص لازم را نداشته و در مواجهه با اینگونه جرایم دچار سردرگمی خواهند شد. همچنین عدم کیفرگزینی مناسب برای جرایم فضای مجازی و بازدارنده نبودن آن نیز میتواند مزید بر علت باشد (۱۸).

با عنایت به توضیحات فوق مشخصا هر دو سیاست جنایی تقنینی و قضایی بایستی همپای جرایم سایبری حرکت کنند برای تحقق این امر قانون گذار باید قوانین مدرن و متناسب با این فضا وضع کرده و مقامات قضایی نیز میزان مطالعه و شناخت خود را نسبت به جرایم نوین بالا ببرند همانطور که در قبل نیز بیان شد بحث فضای مجازی و جرایم مرتبط با آن یک بحث داخلی و محدود به مرزهای یک کشور نبوده و پدیده بین المللی است؛ بنابراین مذاقه و بررسی نحوه ایجاد و تاثیرگذاری موانع و چالش‌هایی که فضای مجازی برای دستگاه قضایی به وجود می‌آوردند، باید در دو سطح فراملی و ملی صورت پذیرد؛ بنابراین در ادامه این گفتار در ابتدا چالش‌های بین-المللی رسیدگی به جرایم فضای مجازی مورد بررسی قرار گرفته و در

مسئله که فضای آموزش کتاب محدود است اما در فضای مجازی گستردگی بسیار است و آموزش میتواند فراگیرتر و به روش ارزاتری شکل گیرد هم نگاه ویژه‌ای داشت. استفاده از کتاب برای عده محدودی امکانپذیر است و در دسترن قرار دادن آن به عموم برای آموزش کار دشواری است اما فضای مجازی این امکان را به وجود می‌آورد که تمامی ایرانیان و یا مسلمانان در سراسر دنیا از این طریق پوشش داده شوند. ایجاد شبکه‌های اجتماعی گسترده مبتنی بر مولفه‌های سبک زندگی اسلامی ایرانی یکی از راهکارهای برونرفت از وضعیت فعلی و برکنار ماندن از آسیب‌های اخلاقی موجود در فضای مجازی است (۱۴). علاوه بر این میتوان با اعتماد و اطمینان از منش اخلاقی و فرهنگ‌مداری جوانان کاربر به انضمام آموزش و تربیت ایشان پیرامون چگونگی تعامل و برخورد با معضلات و دشواریهای فضای مجازی و شناخت انحرافات و تهدیدهای این عرصه، اقداماتی را در راستای ایجاد تغییرات میان مدت در قلمروی فضای مجازی صورت داد (۱۵).

همه افراد جامعه امروز خواه ناخواه با فضای مجازی درگیر هستند. هر آنچه در زندگی از آموزش، سرگرمی، عبادت، دید و بازدید، کار و... هست در زندگی دیجیتال به صورت گسترده با کمترین زمان و هزینه و بهترین کیفیت در دسترن است. فضای مجازی در دنیای امروز به گونهای نفوذ کرده است که نمی‌توان زندگی بدون آن را تصور کرد، اما همین فضا آسیب‌های متعددی را با خود به دنبال داشته است که یکی از اصلیتین آنها تغییر سبک زندگی و شکستن مرز باورها و ارزشها است (۱۶).

یکی از مهمترین چالش‌هایی که در پی توسعه سریع جوامع ایجاد می‌شود، تضادهای فرهنگی جامعه مد نظر با ابزار و دستاوردهای توسعه است. در این میان، بدیهی است با سرعت گرفتن رشد توسعه، این تضادها به شکل برجسته تری نمایان می‌شوند و آسیب بیشتری را متوجه آن جامعه می‌کنند. از همین روست که جوامع در حال توسعه، همواره در کنار بهره‌گیری از فواید تغییر ساختار اجتماعی و اقتصادی، با تبعات ناشی از تغییرات فرهنگی ناشی از این پیشرفت سریع دست و پنجه نرم میکنند. از سوی دیگر، در دنیای کنونی ارتباطات و فناوری اطلاعات، سرعت توسعه صنعتی و علمی آنچنان از فراهم آمدن زیرساخت‌های فرهنگی و اجتماعی پیشی گرفته است که خیلی وقت‌ها به نظر می‌رسد. اخلاق و ارزشها در جاده توسعه زیر گرفته می‌شوند. فضای مجازی و اینترنت در دنیای امروز ما به گونه‌ای نفوذ کرده است که نمیتوان زندگی بدون آن را تصور کرد، اما همین فضا آسیب‌های متعددی را با خود به دنبال داشته است که یکی از اصلی ترین این آسیب‌ها، تغییر سبک زندگی و شکستن مرز باورها و ارزشهایی همچون حجاب و حیا در میان بانوان و دختران جوان ماست؛ قشری که قرار است مولد و پرورش دهنده نسل‌های بعدی باشند و با تغییر در هویتشان، می‌توان هویت نسل ایرانی را استحاله کرد. غرب و حاکمان فضای مجازی برای نیل به چنین هدفی، برنامه‌ریزی گسترده دارند (۱۷).

بزه دیدگی با توجه به سبک زندگی بسیاری از جامعه‌شناسان همانند آگوست کنت، چارلز هورتن کولی خانواده را اولین و ایده‌آل ترین مثال برای گروه‌های نخستین و

کشور محل رسیدگی همکاری کنند اما در خصوص تابعیت مبتنی بر بزه دیده، کشورها هم نظر نبوده و حساسیت بیشتر را نسبت به آن دارند. لازم به ذکر است در قوانین کشور ایران تنها در خصوص برخی از بزه دیدگان ایرانی مانند اطفال و نوجوانان زیر ۱۸ سال در فضای مجازی به صورت جدی کشور ایران را صالح به رسیدگی دانسته و در بقیه جرایم چنانچه بر علیه منافع اساسی کشور و تمامیت ارضی آن نباشد مقرراتی همانند متهمین ایرانی وضع کرده است (۲۱).

تعارض قوانین در نظریه سبک زندگی در فضای مجازی نظام قانون گذاری در هر کشوری تلاش میکند تا با وضع قوانین و مقررات، از ارزشها و هنجاری های حاکم بر جامعه که مورد پذیرش اکثریت مردم آن میباشد صیانت کند؛ بنابراین نظام های متنوع حقوقی با رویکردهای متفاوتی تشکیل شده که هر یک اهداف مختلفی را دنبال میکنند و این امر میتواند در نهایت منجر به تعارض میان قوانین کشورها شود کشورهای اسلامی به دلیل داشتن شالوده و پایه های مذهبی و دینی مسیر قانون گذاری متفاوتی را نسبت به کشورهای لیبرالیستی یا غیر دینی طی کرده و قوانین مطابق احکام و دستورات شرعی بوده و غالبا جنبه اخلاقی نیز دارند زمانی که جرمی در سطح بین المللی رخ بدهد و کشورهایی با رویکردین محور و دولتهای غیردینی در آن دخالتی داشته باشند به دلیل تعارض بودن قوانین به احتمال زیاد به مشکل خواهند خورد همچنین زمانی که در یک نظام حقوقی قوانینی در یک حوزه مانند جرایم سایبری تدوین نشده یا قوانین خاص و جدای از توافقی نامههای بین المللی حاکم باشد آنگاه میان دولتهای درگیر در خصوص دادگاه صالح و قانون حاکم ممکن است اختلاف نظر پیش آید (۲۲).

یکی از موارد مهمی که توسط مقننین، هر کشور به عنوان مبنا و شالوده وضع یک قانون یا مجموعه مقررات قرار میگیرد هنجارها و عقاید مورد وفاق ملی است تنوع کشورها و متفاوت بودن عقاید و ارزشهای حاکم بر آنان باعث شده است در سطح بین المللی هنجارهای هماهنگ و مورد توافقی به وجود نیاید. زمانی که در یک کشور مانند ایران مقنن در تدوین قوانین اعم از حقوقی و کیفری، سعی بر انطباق آن با احکام و دستورات شرعی داشته و در کنار آن به مسائل اخلاقی نیز توجه دارد، انتظار نمی رود تناسبی با قوانین کشورهای غربی داشته باشد همچنین در ارتباط با سیاست جنایی نیز کشورهایی که پایبند به مذهب و شریعت اسلامی هستند، سعی در تطابق آن با سیاست جنایی اسلام خواهند داشت این قضیه در جرایم فضای مجازی نیز صادق است؛ بنابراین با تفاوت هنجاری و معیارهای تقنینی که در حوزه جرایم سایبری میان کشورها وجود دارد کار را برای رسیدن به یک تجمع بین المللی سخت کرده و تبدیل به یک چالش عمیق شده است. شایان ذکر است در برخی از مسائل بهره کشی و استثمار جنسی کودکان در فضای مجازی تقریبا یک وفاق بین المللی در خصوص جرم انگاری این عمل و لزوم مقابله جدی با این پدیده مجرمانه میان کشورها وجود دارد.

حاکمیت و استقلال کشورها در نظریه سبک زندگی در فضای مجازی

ادامه معضلات رسیدگی به این جرایم در حقوق ایران چه از نظر شکلی و چه از منظر، ماهوی مورد بررسی قرار میگیرد (۱۹).
به دلیل جهانی بودن پدیدههای مجرمانه در فضای مجازی غالب کشورها در تلاش اند تا سیاست جنایی مناسبی را در قبال اینگونه جرایم اتخاذ کرده و قوانین کارآمدی را برای مقابله یا پیشگیری از آن وضع کنند شرایط جدید جامعه جهانی و گرفتاری آن با معضلات، سایبری ابزارهای سنتی را از کار انداخته و وسایل نوین و به روز را مطالبه می کند برخی کشورها در حوزه جرایم سایبری پیشگام بوده و علاوه بر حوزه تقنینی در بحث امکانات و تجهیزات نیز سرآمد بوده و توانسته است به طور نسبی بر روی جرایم فضای مجازی کنترل داشته باشند در این کشورها مقنن سعی کرده است اعمال مجرمانه در فضای مجازی را شناسایی کرده برای مقابله و بازداشتن دیگران از ارتکاب، آن برنامه ریزی می کند در مقابل بسیاری از کشورها چه در بخش قانون گذاری و جرم انگاری پدیده های مجرمانه مجازی و چه در حوزه تکنولوژی های نوین و ابزارهای جدید مقابله ای نتوانسته اند دست آوردهای قابل توجهی را داشته باشند؛ تا جایی که حتی به برخی از موافقت نامه ها و کنوانسیون های بین المللی که دارای محتوای اخلاقی و وجدان جمعی میباشد توجهی نداشته و در حرکت عظیم جهانی برای مقابله با جرایم سایبری مشارکتی نمی کنند (۲۰).

نتایج غفلت برخی از کشورها در خصوص تعیین سیاست جنایی مناسب و تقنین مقررات به روز و متناسب با فضای مجازی زمانی خود را نشان خواهد داد که جرم سایبری در سطح بین المللی رخ دهد و مرتکبین یا بزه دیدگان آن دارای تبعه کشوری باشند که در حوزه قوانین سایبری، عملکرد ضعیف داشته و یا اساسا آن عمل را جرم انگاری نکرده است صورت دیگر این موضوع، در جایی است که فردی مرتکب بزه سایبری شده و پس از ارتکاب به کشوری که در حوزه فضای مجازی قوانین مدونی ندارد فرار کند؛ در اینجا چنانچه آن کشور از استرداد وی سرباز بزند دیگر محکوم کردن وی بعید به نظر میرسد شایان ذکر است وجود قوانین یا هنجارهای متعارض میان دولتها بر افزایش معضلات تعیین سرزمین و دادگاه صالح به رسیدگی دامن خواهد زد با این توضیحات، لازم است برای درک بهتر چالشهای، مذکور هر یک به طور جداگانه مورد بررسی قرار گیرد (صبح خیز، ۱۳۹۴، ۱۲۴).

جرایم فضای مجازی دارای ماهیتی فرامرزی بوده و در صورت ارتکاب در فضای بین المللی، تعیین محل ارتکاب جرم و دادگاه صالح به رسیدگی به آن، دشوار خواهد بود. از طرف دیگر، چنانچه محل وقوع جرم نیز مشخص شود به دلیل مشارکت چندین کشور در آن انتخاب دادگاه صالح به رسیدگی کار ساده ای نخواهد بود؛ در نتیجه بحث تعیین صلاحیت یک کشور و به تبع آن، دادگاه رسیدگی کننده به جرم سایبری در سطح بین المللی تبدیل به یک چالش بزرگ و عمیق برای نظام های حقوق دنیا شده است تبلور این چالش را میتوان در خصوص صلاحیت شخصی مشاهده نمود. در خصوص صلاحیت شخصی که براساس تابعیت متهم است اکثریت کشورها سعی کرده اند چنانچه جرمی مهم نبود و منافع اساسی آنان را به خطر نمی انداخت سخت گیری زیادی نکرده و تا جای ممکن با

جرایم فضای مجازی به وجود آید مورد تحلیل و بررسی قرار خواهد گرفت (۲۳).

چالش‌های شکلی

الف) فقدان آیین دادرسی جامع و مناسب

یکی از معضلات اساسی که امروزه نظام حقوقی کشور به شدت درگیر آن است ناکارآمد بودن آیین دادرسی جرایم رایانه ای میباشد که به عنوان مرجعی برای رسیدگی شکلی به جرایم فضای سایبری نیز می‌باشد این معضل را میتوان به چند دلیل دانست نخست؛ بخش دهم از قانون آیین دادرسی کیفری که اختصاص به آیین دادرسی جرایم رایانه ای پیدا کرده است در بسیاری از موارد، مواد قانونی مشابه مقررات عمومی آیین دادرسی کیفری را در خصوص نحوه انجام تحقیقات مقدماتی یا گردآوری ادله، مطرح کرده است و تنها به جای استعمال کلماتی مثل آثار و مدارک، جرم از واژه «داده‌ها» استفاده کرده است؛ حال آنکه آثار و شواهد جرایم حقیقی جنبه فیزیکی و ملموس داشته و با روش‌های سنتی، قابل شناسایی است اما داده‌ها و ادله مرتبط با جرم عینی نبوده و نمیتوان فرآیند کشف و بهره برداری از آن را مانند فضای حقیقی دانست. همچنین، قابلیت امحاء یا تغییر سریع و آسان ادله مربوط به جرایم فضای مجازی که میتواند مراجع قضایی یا ضابطین را در کشف این جرایم دچار مشکل کند، از جمله مواردی است که آیین دادرسی جرایم رایانه ای را به چالش کشیده و نمایانگر ضعف آن میباشد (۲۴).

مشکل بعدی در حوزه قوانین شکلی حوزه جرایم فضای مجازی سنتی بودن و تخصصی نشدن آیین دادرسی است. در بسیاری از جوامع پیشتاز در عرصه مبارزه با جرایم مرتبط با فضای مجازی علاوه بر ایجاد ساختار قانونی و شکلی قدرتمند و منظم تلاش شده است مقررات نیز پیشرفته و تخصصی بوده و ابزارهای سنتی کشف، جرم، کنار گذاشته شده یا منطبق با ساختار جرایم نوین میشوند؛ حال آنکه در نظام حقوقی ایران اساساً برای جرایم فضای مجازی به طور خاص آیین دادرسی وجود نداشته و باید به آیین دادرسی جرایم رایانه ای رجوع کرد که آنهم در اغلب مواقع به صورت بسیار کلی و غیر دقیق دستورالعملهایی را در باب تحقیق و کشف جرایم رایانه‌ای اذعان دارد نتیجتاً اینکه لازم است در نظام حقوقی کشور ایران این ضعف برطرف شده و تلاش شود آیین دادرسی جرایم مرتبط با جرایم رایانه ای بازنویسی شده یا تخصصی و فنی تر شود همچنین مقنن بایستی در امر تدوین قوانین مرتبط با جرایم سایبری و رایانه ای یا اصلاح آن از دانش و تجارب متخصصین حوزه فناوری اطلاعات و جرایم سایبری نیز استفاده کند تا هرچه بیشتر مواد، قانونی تخصصی تر شوند.

ب) پیچیدگیها و مشکلات مربوط به انجام تحقیقات مقدماتی در خصوص انجام تحقیقات مقدماتی جرایم فضای مجازی، نیز ممکن است مقامات قضایی یا ضابطین ایشان دچار مشکلات و ابهاماتی شوند نخست اینکه بسیاری از جرایم فضای مجازی برای قضات یا ضابطان دادگستری ممکن است جدید باشد؛ لذا ایشان هر چقدر هم دانش و توانایی داشته باشند بازم ممکن است برای کشف جرم و انجام تحقیقات مقدماتی، آن دچار ابهام و اشکال شوند. دوم؛ صعب العبور بودن راه انجام تحقیقات اولیه جرایم سایبری و گردآوری

یکی از مسائلی که جزء اصول اولیه در حقوق بین‌الملل است حق حاکمیت کشورها و استقلال آنان در تمامی حوزه‌ها از یکدیگر است یکی از آثار ناشی از حق حاکمیتی کشورها صلاحیت آنان برای صیانت و پاسداری از منافع اساسی دولت و ملت و جلوگیری از تجاوز دیگر کشورها به آن است. این امر در حوزه جرایم سایبری نیز صادق است با اینکه جرایم فضای مجازی محدود به مرزبندی‌های جغرافیایی و فیزیکی نبوده و جنبه فراملی دارد؛ اما دولت‌ها در جرایمی که اساس حاکمیت کشور را زیر سوال ببرد یا جرمی علیه امنیت یا منافع اساسی مردم باشد سرزمین و دادگاه‌های خود را صالح به رسیدگی میدانند تنها در جایی یک کشور ممکن است از قواعد سختگیرانه این حوزه عدول کند که به مناسبت پیوستن به یک موافقت‌نامه یا قرارداد دو یا چندجانبه اختیار رسیدگی به اینگونه جرایم را به کشور مقابل اعطا کرده باشد در نظام حقوقی کشور ایران نیز به این امر توجه داشته و برخی از جرایم را در ذیل ماده ۵ قانون مجازات اسلامی جزء جرایمی تلقی کرده است که میتواند به نوعی منافع اساسی و حاکمیتی کشور را خدشه دار کند همانطور که از مفاد ماده مذکور پیداست به دلیل اهمیت جرایم مندرج در ماده مذکور مقنن سرزمین و دادگاه‌های ایران را صالح به رسیدگی دانسته و در این بین تابعیت مرتکب و ایرانی یا غیرایرانی بودن، او تأثیری در صلاحیت دادگاه‌های داخلی نخواهد داشت.

چالش‌های داخلی نظریه سبک زندگی در فضای مجازی

در خصوص رسیدگی به جرایم سایبری در دادگاه‌های داخلی و در سطح ملی نیز میتوان چالش‌ها و گاهی موانعی را مشاهده نمود که کار را برای شروع به تعقیب یا رسیدگی و صدور حکم، پیچیده دشوار خواهد نمود. این دشواری در فرآیند رسیدگی ممکن است از ابتدای امر، یعنی مرحله شروع به تحقیقات مقدماتی آغاز شده و مرحله کیفرگزینی نیز ادامه داشته باشد این مشکلات و دشواریها را میتوان ناشی از دلایل مختلفی دانست از جمله، دلایل آن است که جرایم مرتبط با فضای مجازی یا به طور کلی جرایم حوزه فناوریهای نوین از منظر مقامات قضایی و ضابطین داخلی، بدیع و ناشناخته بوده و با اینکه مطالعات و اقدامات خوبی در این حوزه انجام شده است؛ اما به دلیل بالا بودن سرعت پیشرفت تکنولوژی و گسترده شدن شبکه اینترنت و امکانات، آن اشراف کاملی را نمیتوان برای آن متصور بود؛ بنابراین در هر دوره ای پدیده مجرمانه جدیدی در فضای مجازی ظهور کرده و دستگاه قضایی را به چالش خواهد کشید همچنین ماهیت خاص و ویژه جرایم فضای مجازی و غیر ملموس و عدم تقلید آن به مرزبندی‌های فیزیکی و جغرافیایی مزید بر علت می‌باشد در کنار موارد فوق بحث صلاحیت رسیدگی به جرایم فضای مجازی و تعیین مرجع قضایی صالح به رسیدگی نیز وجود دارد که میتواند از جنبه قواعد شکلی، نیز قضات را برای رسیدگی به سختی بیندازد. با عنایت به توضیحات، مذکور لازم است از باب اهمیت جرایم فضای مجازی و چالشهای مرتبط با آن در دادگاه‌های داخلی این بحث واکاوی شده و مورد امعان نظر بیشتری قرار گیرد؛ لذا در ادامه هر یک از چالش‌هایی که از منظر شکلی و ماهوی میتواند برای دستگاه قضایی کشور و به طور کلی نظام حقوقی حاکم بر

ارتکاب جرم عینی و واضح بوده و اختلاف چندانی در این خصوص میان دادگاه‌ها از نظر صلاحیت محلی به وجود نمی‌آید؛ اما به دلیل عدم محدودیت فضای مجازی به قلمرو جغرافیایی خاص و غیر ملموس بودن آن تعیین صلاحیت دادگاه رسیدگی کننده به اینگونه جرایم نیز نمیتواند تابع قواعد سنتی بوده و باید به صورت تخصصی تر پیگیری شود همچنین وسعت ارتکاب این جرم و ظرفیت انجام آن به صورت گروهی نیز میتواند کار را برای دستگاه قضایی به منظور تشخیص دادگاه صلاحیت دار دشوار کند (۲۷).

در حقوق ایران قوانین دقیقی در خصوص تعیین دادگاه داخلی صالح به رسیدگی وجود نداشته و تنها ماده ۶۶۵ قانون آیین دادرسی کیفری دادرسی محل کشف یا گزارش جرم سایبری و رایانه ای را صالح به انجام تحقیقات میداند و در خصوص فروض دیگر صلاحیت مطابق ماده ۶۸۷ قانون مذکور، مقررات عمومی آیین دادرسی کیفری را حاکم میداند؛ در حالی که بسیاری از جرایمی که در سطح فضای مجازی رخ میدهند فراتر از قوانین و مقررات عمومی و سنتی بوده و به راحتی نمیتوانند قوانین مذکور را به چالش بکشند همچنین همانطور که بیان شد ویژگی‌های خاص جرایم فضای مجازی نیز باعث شده است مقررات مرتبط با جرایم قدیمتر دیگر در برابر اینگونه جرایم کارایی لازم را نداشته باشند؛ بنابراین مقنن محکوم به تدوین قوانین و قواعد تازه و متناسب با جرایم مرتبط با فناوری های نوین است تا بتواند پدیده‌های مجرمانه جدید را کنترل و دفع نماید (۲۸).

چالشهای ماهوی

الف) اتکاء به قوانین سنتی و عدم نوآوری در آن
امروزه قوانین سنتی نمیتواند به طور کامل و جامع جرایم نوین مانند جرایم سایبری را پوشش دهد؛ لذا لازم است به دلیل ماهیت خاص اینگونه جرایم قوانین متناسبت‌تر و همچنین فنی تری در این حوزه تدوین شود نکته بعدی آنکه جرایم رایانه ای یا سایبری جرایمی تخصصی هستند که روز به روز از نظر ماهیت یا کیفیت ارتکاب تغییر می‌یابند و همیشه چندین قدم از قوانین سنتی و قدیمی، جلوتر خواهند بود (۲۹)؛ بنابراین لازم است با به روز کردن قوانین و نوآوری در قانون گذاری و همچنین بالابردن آگاهی مقامات قضایی نسبت به جرایم نوین به حیات این چالش عمیق پایان داد لازم به ذکر است در این راه چنانچه قوانینی در حوزه فضای مجازی تدوین شده اند مانند قانون جرایم رایانه ای مصوب ۱۳۸۸ باید متناسب با جرایم روز و نحوه ارتکاب آنان اصلاح شوند. همچنین به دلیل ویژگی فراملی بودن جرایم فضای مجازی لازم است کشورهایی که بایکدیگر مناسباتی دارند یا حداقل مشترک المنافع هستند با ایجاد توافقنامه های دو یا چند جانبه به منظور مقابله با جرایم سایبری و نتایج مخرب آن به یکدیگر دست همکاری دهند همچنین در کنار موارد مذکور بحث وسایل و نحوه ارتکاب جرایم سایبری و رایانه ای نیز میباشد که دیگر به شکل قدیمی و سنتی وجود نداشته و متناسب با رشد تکنولوژی های جدید هر روز پیشرفته تر میشوند؛ بنابراین لازم است ساختار وسایل و کیفیت ارتکاب اینگونه جرایم مورد شناسایی و مطالعه قرار گرفته و پس از آن مقنن به تدوین قوانین تخصصی اقدام کند (۳۰)

آثار و ادله مربوط به جرم، به خصایص ویژه جرایم فضای مجازی نیز باز میگردد؛ بنابراین استفاده از روشهای سنتی و قدیمی کشف جرم یا انجام تحقیقات مقدماتی در جرایم سایبری و رایانه ای نتایج موفقیت آمیزی را نخواهد داشت همچنین برخی از اشخاصی که مرتکب جرایم فضای مجازی میشوند اشخاص حرفه ای و متخصص در حوزه فناوری‌های نوین و شبکه اینترنت بوده و با از بین بردن یا تغییر و جابه جایی داده های مرتبط با جرم ارتکابی از کشف جرم یا شناسایی خودشان جلوگیری مینمایند. در کنار مورد مذکور، گاهی در برخی از جرایم خصوصاً جرایم منافی عفت، بزه دیده به دلایل مختلف مانند ترس از آبرو یا به خطر افتادن جایگاه اجتماعی خود علاقه ای به بروز جرمی که علیه او رخ داده نداشته و حتی شواهد و آثار جرم را نیز به نحوی از بین می برد؛ در نتیجه ضابطین دادگستری یا قضات در مقام تحقیق برای انجام تحقیقات مقدماتی به زحمت افتاده و گاهی هیچ اثر و مدرکی از ارتکاب جرم را کشف نخواهند کرد. شایان ذکر است بخشی از مشکلات مربوط به فرآیند تحقیقات جرایم فضای مجازی را میتوان ناشی از نامناسب بودن و تخصص نبودن آیین دادرسی در این حوزه دانست؛ بنابراین نمیتواند ابزار راه گشایی برای دستگاه قضایی باشد (۲۵).

پ) عدم مهارت و تخصص کافی ضابطین و مقامات قضایی

همان طور که در قبل نیز بیان شد، قضات و ضابطین قضایی که در خصوص جرایم سایبری اطلاعات تخصصی نداشته و شناخت کافی را از اینگونه جرایم ندارند در فرآیند کشف جرم، به شدت دچار مشکل خواهند شد. این معضل در خصوص انجام تحقیقات مقدماتی یا اعمالی مربوط به جمع آوری ادله الکترونیکی نیز صادق است؛ در نتیجه نداشتن دانش فنی لازم و متخصص نبودن مجریان قانون در کشف یا رسیدگی به جرایم فضای مجازی و رایانه ای احقاق حق و رسیدن به عدالت را دشوار خواهد کرد همچنین ممکن است قضات تسلط لازم را بر روی قوانین مربوط به جرایم سایبری و رایانه ای نداشته و این امر منجر به طی نمودن مسیر اشتباه در طول تحقیقات مقدماتی یا جمع آوری ادله شود؛ بنابراین مسئولین و نهادهای قضایی مرتبط با آموزش قضات، نیز وظیفه دارند با برگزاری دوره های آموزشی یا تدوین مطالب مرتبط با جرایم فضای مجازی به آماده سازی و بالا بردن دانش قضات در قبال اینگونه جرایم کمک کنند. همچنین در شعبات تخصصی نیز آموزشهای مرتبط با فضای مجازی و فناوریهای نوین تخصصی تر شده تا رسیدگی به پرونده ها با سرعت بیشتری صورت پذیرد (۲۶).

ت) چالشهای مرتبط با صلاحیت رسیدگی

علاوه براینکه در سطح بین المللی مشکل تعیین سرزمین صالح به رسیدگی در جرایم فضای مجازی وجود دارد این مشکل در خصوص دادگاههای داخلی نیز میتوان مشاهده کرد مسئله تعیین صلاحیت یکی از مسائل مهمی در ارتباط با جرایم سایبری میباشد؛ چراکه اگر به سرعت نتوان دادگاه یا به تبع آن دادرسی صالح را تشخیص داد ممکن است آثار و ادله مرتبط با جرم از بین رفته یا دچار تغییر شوند. مهمترین چالشی که فراروی تعیین دادگاه ذی صلاح به رسیدگی به جرایم سایبری وجود دارد، مشخص کردن محل وقوع جرم در بستر فضای مجازی است در جرایم سنتی محل جغرافیایی

- laws and international documents), Khorsandi Publications, Tehran, 2017.
5. Babazadeh, Qasim, 2013. About the European Convention on Computer Crimes, Informatics Newsletter, Supreme Informatics Council No. 81
6. Bagherinejad, Z. (2019), the role of female police in supporting women and children who are victims of narcotics and psychotropic drugs, Crime Prevention Studies Quarterly, Vol. 19, 6th year, Tehran: Naja Prevention Police Applied Research Office.
7. Bojunordi Abdul Reza and Shahideh Farhad. 1393. The role of women victims in committing sexual crimes (based on the criminal laws and regulations and judicial procedure of Iran) Criminal law research, second year, seventh issue, summer.
8. Bostan (Najafi), H. (2008), Inequality and sexual oppression from the perspective of Islam and feminism, Qom: Hozwa and University Research Institute.
9. Jalali, Mahmoud, Tosli Ardakani, Saeeda. (2018). The necessity of creating a coordinated international legal system in dealing with crimes in cyberspace. Tehran University Public Law Studies Quarterly, 49(4), 1372-1351.
10. Jafari Bojunordi and Shahideh (2013). The role of victimized women in committing sexual crimes (based on the criminal laws and regulations and judicial procedure of Iran). Criminal law research, second year, seventh issue
11. Jafari, Abdolreza Javan Jafari and Shahideh, Farhad, (2012). Provocative behavior and speech of the victim in criminal laws and regulations and judicial procedure of Iran, criminal law doctrines, Razavi University of Islamic Sciences Spring and Summer No. 2.
12. Khaniki, Hadi; Babaei, Mahmoud.. 2012. Cyberspace and social networks, concept and functions (Quarterly Journal of

نتیجه گیری

شبکه‌های اجتماعی مجازی، ظرفیت آسیب‌های اجتماعی و ارتکاب جرائم به جهت تأثیر بر افکار و افعال در دنیای واقعی را دارند. در میان جرائم، جرائم خشن، از آن دسته جرائمی است که حساسیت خاصی را در جامعه برمی‌انگیزند.

نوع و سبک زندگی افراد نه تنها بر بزهکاری و مجرمیت تأثیر دارد، بلکه بر بزه‌دیدگی و قربانی شدن افراد نیز مؤثر است. مطالعات بزه‌دیدگی‌شناسی که در دو دهه اخیر رواج پیدا کرده است، وجود ارتباط مستقیم بین سبک زندگی و خطر قربانی شدن را تأیید کرده است. به عنوان مثال در تحقیقات میدانی به عمل آمده در نقاط مختلف جهان ثابت شده است که بین نوع پوشش زنان و پیرایش زنان و نحوه رفتار و حضور و تردد آنها در اماکن یا معابر با میزان بزه‌دیدگی جنسی آنان رابطه معنادار وجود دارد. یا مثلاً در مورد قربانیان کلاهبرداری ثابت شده است که طمع‌ورزی و علاقه به ثروت بادآورده و بدون تالش و همچنین تعجیل در رسیدن یک شبه به آمال، از اصلیترین عوامل خطر در میان قربانیان بوده‌اند. حال اگر سبک زندگی افراد به نحوی باشد که عوامل خطر بیشتری را متوجه شهروندان کند، در آن صورت شانس بزه‌دیدگی بالاتر خواهد بود. پس به طور خلاصه باید گفت که سبک زندگی با تغییر چیدمان عوامل بازدارنده و عوامل خطر موجب افزایش یا کاهش بزهکاری و بزه‌دیدگی و در نتیجه بالا یا پایینتر رفتن نرخ جرم میشود.

ما سوی دیگر این قضیه نیز صادق است و جرم نیز موجب تغییر در سبک زندگی میشود. ثروت نامشروع ناشی از جرم و حرام‌خواری موجب تغییر اساسی در معیشت اقتصادی بزهکاران و خانواده آنان میشود و حتی بر روابط آنان با سایرین نیز تأثیرگذار است. یا مثلاً بزه‌دیدگی موجب تغییر سبک زندگی فرد میشود و ممکن است وی را به شخصیتی ضداجتماعی یا بدبین به جامعه یا منزوی و بی اعتماد تبدیل کند.

References

1. Agha Babaei, Hossein and Mousavi, Reihaneh, 2011. Prevention of female genital mutilation from the perspective of Islamic teachings and challenges ahead, criminal law teachings, second year, number 4, autumn and winter
2. Eslami, Ebrahim, specific criminal law of computer crimes, first edition, Jangal Publications, 2017
3. Babaei, Javad, Computer Crimes and the Rules of Procedure Governing It, 4th Edition, Judiciary Press and Publishing Center, Tehran, 2018
4. Basri, Aliakbar, criminal justice policy for children and adolescents (in domestic

21. Fazli, Mehdi (2009). Criminal liability in cyberspace, Tehran: Khorsandi.
22. Lazarge, Christian, An introduction to criminal policy, translated by Ali Hossein Najafi Abrandabadi, 7th edition, Mizan Publishing House, Tehran, 2018
23. Mohseni, Farid; Sufi Zumard, Mohsen, Police and Cyber Security Executive Challenges, Police Science Research Magazine. 2016
24. Mohseni Farid, Ghasemi Naser. Shibani Mustafa. Iran's criminal policy for crimes based on the spread of corruption and prostitution in cyberspace. Thesis of Master of Laws University of Judicial Sciences, 2019
25. Najafi-Abrandabadi, A. H. (2013), Encyclopedia of criminology and crime prevention, by the efforts of Naja police-prevention applied research center, Tehran: Mizan.
26. Haji Dehabadi, A. (2005). From the compensation of the victim by the offender to the compensation by the government, Fiqh and Law magazine,
27. Noormohammadi, Masoume Elsadat, Fuladi Mohammad Ebrahim, 2009. Factors of women's victimization in Afghanistan, Ta'ala Law Journal, second year, fifth issue
28. Hashemizadeh, Vojieh Khamisabadi, Marzieh; Marati, Alireza. 2019. Investigating the harms of being in the virtual environment for girls) Proceedings of the First National Congress of Cyberspace and Emerging Social Harms. Havayti Katuli Hossein. 1395. Investigating the factors of victimization in the family. Iran Women's Network..
29. Yacoubi Satisfied Siddiqui 2014, investigating the relationship between the lifestyle of families in the society and their tendency to delinquency and victimization. National conference of the third millennium and humanities.
30. Albesri, A. & Boyd, C. & Gonzalez Nieto, J., 2012, Geoproof: proofs of the Iranian Society of Information Society Studies / Volume 1, No. 1.
13. Rajjian Moal, Mehrdad (1390) Criminalistics, Developments of Criminalistics and Criminal Sciences (Volume 1), First Edition. Tehran: Publication of Shahr Danesh Institute of Legal Studies and Research
14. Rajabi, A. (2019), Policewomen and the civil rights of women criminals and victims in drug and psychotropic crimes, Crime Prevention Studies Quarterly, 6th year, number 21.
15. Rostami Tabrizi Lamia, Akbari, Seyyed Sadegh (2013). The influence of the doctrines of criminology in the general section of the Islamic Penal Code of 1392. Two quarterly journals of knowledge and legal research, third year, number one, spring and summer 2013.
16. Sadeghi Fasai Mir Hosseini Zahra. (2019) Investigating factors affecting the victimization of women in Tehran. Women in Development and Politics (Women's Research), Volume 9, Number 1.
17. Sedki, Haniyeh; Fathi and Seyed Morteza Mortazavi, 2015, the causes of women's victimization in cyberspace, the first national conference of Islamic sciences of law and management, Qom, Qom Governorate University of Applied Sciences.
18. Sobh Khaiz, Reza, Legal challenges of cyber crimes in international legal system and Iranian legal system, Information and Criminal Research Quarterly, 2014
19. Ghaffari, Hassan (2008). Analyzing cultural harms against women. First part. Women's Book Quarterly, No. 20.
20. Fattah, Ezzat, (1371). From the policy of fighting criminals to the policy of defending the victim (necessity of a fundamental change in the current criminal policy) translated by Ali Hossein. Najafi Abrandabadi, Judicial and Legal Journal of Justice, No. 3.

geographic location for cloud computing environment, Proceedings of the 32nd International Conference on Distributed Computing Systems Workshops 2012, IEEE, Macau, China

31. Benson, K., Dowsley, R., Shacham, H., 2011. Do you know where your cloud files are? Proceedings of the 3rd ACM Workshop on Cloud Computing Security, pp.73-82,

32. Currie, R.J., Human Rights and International Mutual Legal Assistance: Resolving the. Tension. Criminal Law Forum, vol. 11, no. 2, 2000, pp. 143-181.

33. Cockerham, W.C. (2005). Health lifestyle theory and convergence of agency and structure. Journal of health and social behavior 46, 51-67